

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОДМАРЬОВ ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ

УДК 336.343.359(477)

**ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор *Журавка Федір Олександрович*, Сумський державний університет Міністерства освіти і науки України, професор кафедри міжнародних економічних відносин.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор *Славкова Олена Павлівна*, Сумський національний аграрний університет Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування;

кандидат економічних наук, доцент *Житар Максим Олегович*, Університет державної фіскальної служби України Міністерства фінансів України, заступник директора Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи.

Захист дисертації відбудеться 11 травня 2021 року о 13:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.06 у Сумському державному університеті за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.

Автореферат розісланий 09 квітня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, доцент

А.О. Бойко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Динамічність розвитку та результативність економічної політики держави залежать, передусім, від ефективності її регуляторного впливу на діяльність суб'єктів підприємництва. В умовах нестабільної економіки з недосконало функціонуючим ринком довгострокових кредитів і обмеженими можливостями капітальних вкладень суттєво зростає важливість податкового регулювання, як найбільш дієвого засобу впливу на інвестиційно-інноваційний розвиток економіки країни. При цьому податкове регулювання інвестиційної діяльності (ПРІД) має подвійний характер дії, адже, з одного боку, запроваджуючи помірне податкове навантаження, держава залишає в розпорядженні суб'єктів господарювання частину фінансових ресурсів, які можуть бути використані як інвестиції у формі капітальних вкладень в основний капітал для розширення власного виробництва і створення додаткових робочих місць, а також інноваційного розвитку; з іншого боку, податки носять фіскальний характер і покликані наповнювати державний і місцевий бюджети. Отже, доводиться одночасно вирішувати як завдання оптимізації та встановлення ефективних податкових ставок, так і проблему мінімізації адміністративного тягаря, враховуючи при цьому необхідність розвитку інвестиційних процесів у країні.

Фундаментальний внесок у розвиток проблематики інвестиційної діяльності та її податкового регулювання зроблено такими відомими зарубіжними вченими, як: А. Сміт, Д. Рікардо, Ж. Сімонді, Л. Вальрас, Е. Сакс, Дж. Кларк, Дж. Кейнс, А. Хансен, М. Фрідман, М. Уейденбаум, А. Лаффер, Г. Стайн, П. Самуельсон, В. Парето та ін. Теоретико-методологічним і методичним аспектам податкового регулювання інвестиційної діяльності присвячено роботи вітчизняних науковців: А. Бойка, А. Бризгаліна, Т. Васильєвої, Н. Виговської, В. Гейця, В. Грушка, О. Данілова, Ю. Іванова, А. Крисоватого, І. Школьник, С. Юрія та ін.

Незважаючи на значний наукові здобутки, остаточно невирішеними залишаються теоретичні та прикладні проблеми, що стосуються, зокрема, обґрунтування змісту та сутності поняття «податкове стимулювання інвестиційної діяльності», використання інструментарію податкового регулювання інвестиційної діяльності, оцінки ефективності механізму податкового регулювання в Україні, впливу податкового регулювання на інвестиційні процеси в умовах посткризового відновлення та забезпечення економічного зростання тощо. Таким чином, необхідність розвитку науково-методичного підґрунтя податкового регулювання інвестиційної діяльності обумовила актуальність дослідження, визначила його мету, завдання та зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Сумського державного університету. Зокрема, до звіту за темою «Сучасні тенденції розвитку обліку, контролю й оподаткування в умовах євроінтеграції» (номер д/р 0116U004419) ввійшли пропозиції щодо визначення напрямків розвитку системи ПРІД в Україні на засадах бенчмаркінг-аналізу; за темою «Умови адаптації та

чинники розвитку бізнесу в глобальному середовищі» (номер д/р 0117U003353) – щодо визначення причинності взаємозв'язків між податковими пільгами, фінансовими результатами та інвестиційно-інноваційною діяльністю вітчизняних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є удосконалення науково-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку системи податкового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- уточнити змістовну сутність та специфіку понять «податкове регулювання», «податкове стимулювання» та «податкове стимулювання інвестиційної діяльності»;
- розробити концептуальну структурну модель податкового регулювання інвестиційної діяльності;
- формалізувати причинно-наслідкові зв'язки між податковими пільгами, фінансовими результатами та параметрами інвестиційної й інноваційної діяльності вітчизняних підприємств;
- обґрунтувати специфіку впливу елементів податкового регулювання на параметри інвестиційного клімату України;
- ідентифікувати вектори розвитку вітчизняної системи ПРІД на основі бенчмаркінг-аналізу зарубіжного досвіду;
- запропонувати науково-методичний підхід до визначення впливу податкового регулювання на активізацію інвестиційних процесів у різній часовій перспективі;
- оцінити фіскальну ефективність системи податкового регулювання в Україні;
- визначити вплив потенційної податкової бази на податкові надходження державного бюджету України.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають між державою та суб'єктами господарювання в процесі податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження є науково-методичне забезпечення та практичний інструментарій податкового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Методи дослідження. Теоретичну основу дисертації складають фундаментальні положення економічної теорії, теорії фінансів, грошей і кредиту, державних фінансів, менеджменту, економічного прогнозування, а також наукові праці, присвячені проблемам податкового регулювання та стимулювання інвестиційної діяльності.

У процесі дослідження використано наступні методи наукового дослідження: аналіз, синтез, логічне узагальнення – при уточненні категоріально-понятійного апарату дослідження, зокрема змісту категорій «податкове регулювання», «податкове стимулювання», «інвестиційна діяльність»; порівняльний аналіз, метод групувань – при дослідженні еволюції та теорій оподаткування на різних етапах історичного розвитку; дедукція та наукова

абстракція – при розробці концептуальної структурної моделі податкового регулювання економічної діяльності; статистичний і порівняльний аналіз, метод Грейнджера – при встановленні причинності зв'язків між податковими пільгами, фінансовими результатами та параметрами інвестиційно-інноваційної діяльності, регресійний аналіз – при визначенні впливу параметрів податкового регулювання на інвестиційний клімат в Україні, кластерний та бенчмаркінг-аналіз – при обґрунтуванні напрямків розвитку вітчизняної системи ПРІД; авторегресійне моделювання з розподілений лагом – при формалізації короткострокових та довгострокових ефектів впливу податкового регулювання на інвестиційну діяльність, кореляційно-регресійний аналіз – при визначенні ефективності системи податкового регулювання в Україні. Економіко-математичне моделювання проведено за допомогою програмних продуктів EViews, Statistica, Stata та XRealStats.

Інформаційно-фактологічною базою дисертації є: законодавчі та нормативно-правові акти України; статистичні та аналітичні матеріали Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства фінансів України; офіційні дані Державної податкової служби України, Державної митної служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Рахункової палати України, Державної казначейської служби України; аналітичні матеріали міжнародних фінансових організацій, світових та вітчизняних рейтингових агенцій; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблематики дослідження; Інтернет-ресурси тощо.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в поглибленні існуючих та обґрунтуванні ряду нових науково-методичних підходів до податкового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Найбільш вагомими науковими результатами дослідження є такі:

вперше:

– розроблено науково-методичний підхід до формалізації впливу податкового регулювання на параметри інвестиційної діяльності країни у різній часовій перспективі за допомогою панельного авторегресійного моделювання з розподілений лагом. Це дозволило диференціювати короткострокові та довгострокові ефекти, що можуть бути досягнуті в результаті модифікації ключових параметрів ПРІД, а також ідентифікувати короткострокові тренди впливу податкових інструментів на параметри інвестування у країнах Європи;

удосконалено:

– методичний інструментарій обґрунтування ролі податкових пільг у забезпеченні інвестиційної діяльності підприємств, що, на відміну від існуючих, здійснено шляхом встановлення природи причинно-наслідкових зв'язків між податковими пільгами, фінансовими результатами, чистим прибутком вітчизняних підприємств та параметрами їх інвестиційної й інноваційної діяльності за допомогою методу Грейнджера;

– методичне підґрунтя визначення ролі податкових параметрів у формуванні інвестиційного клімату України, що відрізняються від існуючих

обґрунтуванням та перевіркою ряду гіпотез щодо впливу загального рівня та структури податкового навантаження, а також якості податкового адміністрування на параметри інвестиційного розвитку країни за допомогою побудови комплексу регресійних залежностей. Це дозволило обґрунтувати перелік показників інвестиційного розвитку, які є найбільш чутливими до дії інструментів податкового регулювання;

– науково-методичні засади ідентифікації векторів розвитку вітчизняної системи ПРІД, що відрізняються від існуючих системним поєднанням методів кластерного та бенчмаркінг-аналізу. Це дозволило обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення в Україні податкових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств, з урахуванням досвіду країн-бенчмарків, що мають подібні характеристики національної системи ПРІД;

набули подальшого розвитку:

– трактування змістовної сутності поняття «податкове стимулювання інвестиційної діяльності», під яким пропонується розуміти цілеспрямовані дії органів державної влади та місцевого самоврядування щодо встановлення та надання податкових пільг, стимулів та інших заходів, що поліпшують майнове та (або) фінансове становище визначених категорій платників податків (зборів) для створення економічної зацікавленості здійснення ними інвестиційної діяльності;

– науково-методичний підхід щодо побудови концептуальної структурної схеми податкового регулювання інвестиційної діяльності. Запропонований підхід, на відміну від існуючих, ґрунтується на схематичному групуванні та упорядкуванні окремих елементів податкового регулювання до єдиної системи, що акумулює у своїй структурі мету, об'єкт, суб'єкти, принципи, методи, функції, інструментарій, стратегічні та тактичні цілі, а також основні моделі політики регулювання інвестиційної діяльності;

– методичні засади визначення впливу потенційної податкової бази (незалежна змінна) на податкові надходження Зведеного бюджету України (залежна змінна) шляхом проведення кореляційно-регресійного аналізу. На відміну від існуючих підходів, у якості складових незалежної змінної використовувалися: 1) валовий прибуток (дохід), 2) оплата праці найманих працівників, 3) кінцеві споживчі витрати домогосподарств. Запропонований підхід можна використовувати при формуванні прогнозів бюджетних надходжень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення дисертації доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть бути використані Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – при удосконаленні нормативної бази з питань інвестицій та інвестиційної діяльності, Міністерством фінансів України та Державною податковою службою України – при підготовці законодавчих і нормативних актів з питань податкової політики та податкового регулювання.

Пропозиції щодо визначення напрямків удосконалення вітчизняної системи ПРІД – у діяльність Головного управління Державної податкової служби України у Черкаській області (довідка № 29969/10/23-00-10-040 від 30.11.2020 р.); щодо обґрунтування закономірностей впливу податкового регулювання на інвестиційний клімат України – у діяльність ГО «Спілка економістів України» (довідка № 02/17-12 від 15.02.2020 р.).

Наукові результати використовуються в навчальному процесі Сумського державного університету під час викладання дисциплін: «Податкова система», «Податковий менеджмент», «Інвестування» (акт про впровадження від 27.05.2020).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеною науковою працею. Наукові положення, висновки, рекомендації й розробки, що виносяться на захист, одержані автором самостійно і відображені в опублікованих працях. Результати, опубліковані дисертантом у співавторстві, використані в дисертаційній роботі лише в межах його особистого внеску.

Апробація результатів дослідження.

Основні результати дисертації оприлюднені та одержали позитивну оцінку на 5 міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях ([10-14] у наведеному в авторефераті списку праць).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації опубліковано у 15 наукових працях загальним обсягом 5,44 друк. арк., з яких особисто авторі належить 4,15 друк. арк., зокрема: підрозділ у 1 колективній монографії, 9 статей у наукових фахових виданнях України з економіки; 2 статті – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз WoS та Scopus; 5 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Структура і зміст роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 255 сторінок, зокрема 203 сторінки основного тексту, 65 таблиць, 24 рисунки, 3 додатки та список використаних джерел із 199 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «**Теоретичні засади податкового регулювання та його впливу на інвестиційну діяльність**» узагальнено та розвинуто понятійно-категоріальний апарат дослідження, систематизовано та згруповано окремі елементи податкового регулювання до єдиної концептуальної структурної системи, досліджено інструментарій податкового регулювання інвестиційної діяльності.

В умовах стрімкого розвитку інтернаціоналізації та глобалізації економічних процесів проблеми податкового регулювання та стимулювання інвестиційної діяльності займають провідне місце у економічному житті кожної країни світу. У роботі з метою більш ґрунтовного розгляду поняття «податкове регулювання» систематизовано підходи до трактування сутності понять «податок», «податкова система» та «податкова політика». Автором розглянуто та

систематизовано етапи історичного розвитку теорії оподаткування та податкової системи; при цьому зазначено, що, незважаючи на тривалу історію розвитку, податки протягом тривалого часу не мали достатнього наукового обґрунтування.

У дисертаційній роботі систематизовано наукові підходи щодо визначення змістовної сутності поняття «податкове стимулювання інвестиційної діяльності», що дозволило запропонувати авторське визначення як системи цілеспрямованих дій органів державної влади та місцевого самоврядування щодо встановлення та надання податкових пільг, стимулів та інших заходів, що поліпшують майнове та (або) фінансове становище визначених категорій платників податків (зборів) для створення економічної зацікавленості здійснення ними інвестиційної діяльності.

Систематизація науково-методичного підґрунтя, а також упорядкування окремих елементів податкового регулювання дозволили сформулювати концептуальну структурну схему системи податкового регулювання інвестиційної діяльності (рис. 1).

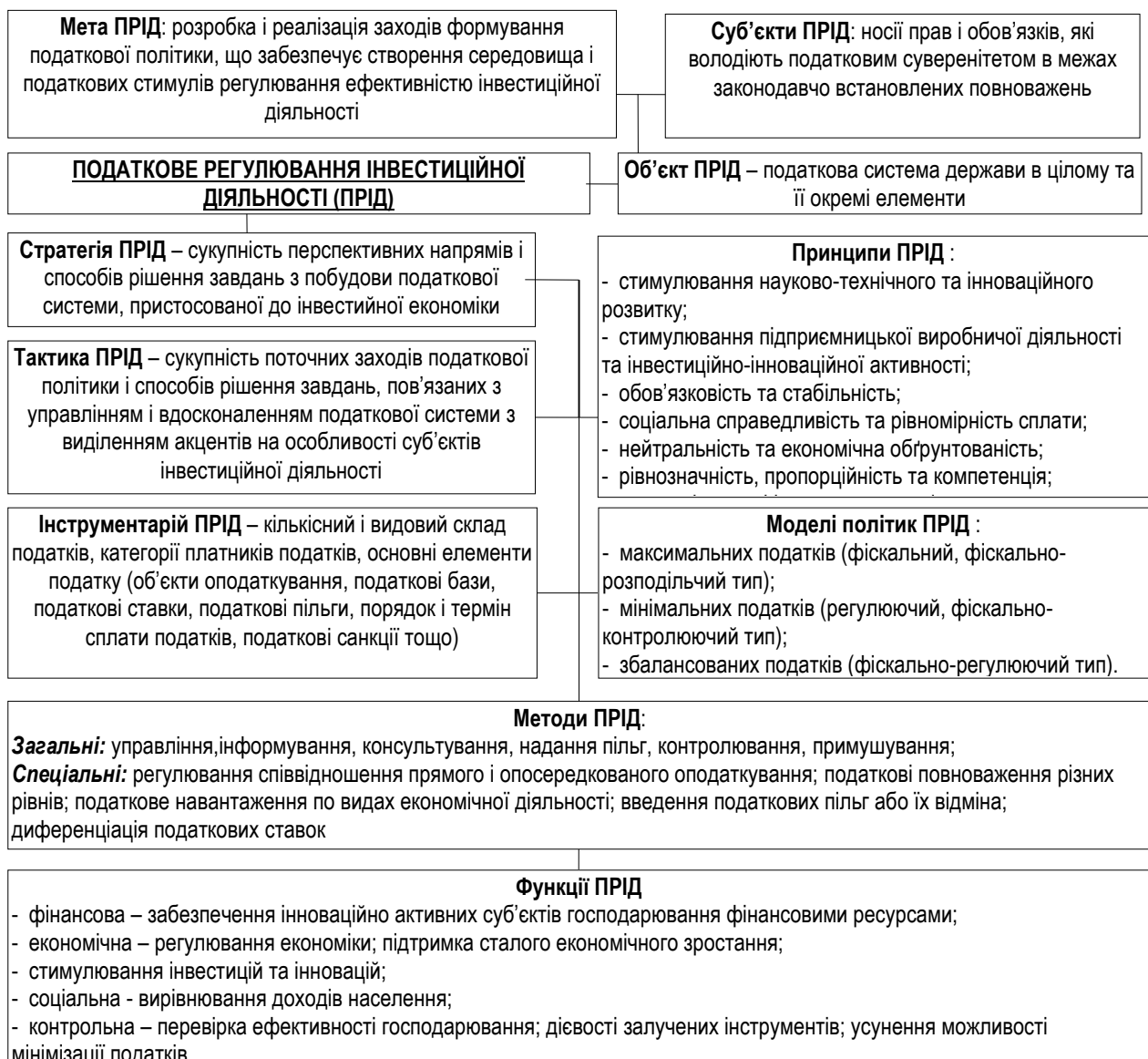

Рисунок 1 – Структурна схема системи податкового регулювання інвестиційної діяльності

Податкове регулювання інвестиційної діяльності здійснюється за допомогою комплексу спеціальних інструментів. Дія таких інструментів спрямована на зміну податкового навантаження, повну або часткову модифікацію існуючої податкової системи країни з метою підвищення або пригнічення інвестиційної активності залежно від кон'юнктури інвестиційного ринку. У роботі обґрунтовано місце податкового регулювання інвестиційної діяльності у загальній системі інвестиційних відносин країни та визначено ПРІД як фіскально-структурний інструмент державного регулювання інвестиційної діяльності (рис. 2).

У другому розділі **«Розвиток науково-методичних засад функціонування системи податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні»** формалізовано причинно-наслідкові зв'язки між податковими пільгами, прибутком підприємств та параметрами їх інвестиційно-інноваційної діяльності, ідентифіковано залежність інвестиційного клімату в Україні від параметрів податкового регулювання, обґрунтовано напрямки імплементації зарубіжного досвіду податкового стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Аналіз функціональної спрямованості системи ПРІД засвідчує, що в даному контексті найбільш важливою є саме стимулююча під функція податків, забезпечуючи формування зацікавленості платників податків у додатковому спрямуванні фінансових ресурсів на забезпечення інвестиційної діяльності. Аналіз світового досвіду ПРІД засвідчив, що найбільш дієвим інструментом стимулювання інвестиційної діяльності підприємств є податкові пільги, адже вони впливають на інвестиційний ресурс підприємств (кошти підприємства у вигляді чистого прибутку), які можуть бути використані в інвестиційних цілях.

Дослідження динаміки податкових пільг, чистого прибутку та капітальних інвестицій підприємств в Україні дозволило виявити наступні закономірності:

- у розрізі періоду 2005–2018 рр. відбувається суттєве співпадіння трендів приросту податкових пільг та чистого прибутку підприємств за винятком 2008, 2009 та 2013 рр., які були кризовими для вітчизняної економіки;

- протягом 2002–2010 рр. відбувається перевищення темпів росту інвестицій в основний капітал над темпами росту податкових пільг та постійні коливання їх співвідношення у 2011–2017 рр.;

- протягом 2008–2012 рр. та 2017–2019 рр. для економіки України характерні висхідні тренди співвідношення показників чистого прибутку, ВВП, обсягу реалізованої продукції підприємств та капітальних інвестицій до обсягу наданих податкових пільг, у той час як період 2013–2016 рр. характеризувався низхідним трендом.

Проведений аналіз засвідчує неоднозначність залежностей між наданими державою податковими пільгами та інвестиційною активністю вітчизняних підприємств. Це засвідчило необхідність проведення дослідження природи причинно-наслідкових зв'язків між параметрами податкових пільг, прибутковості діяльності вітчизняних підприємств та показниками їх інвестиційної діяльності за допомогою тесту Грейнджера (табл.1).

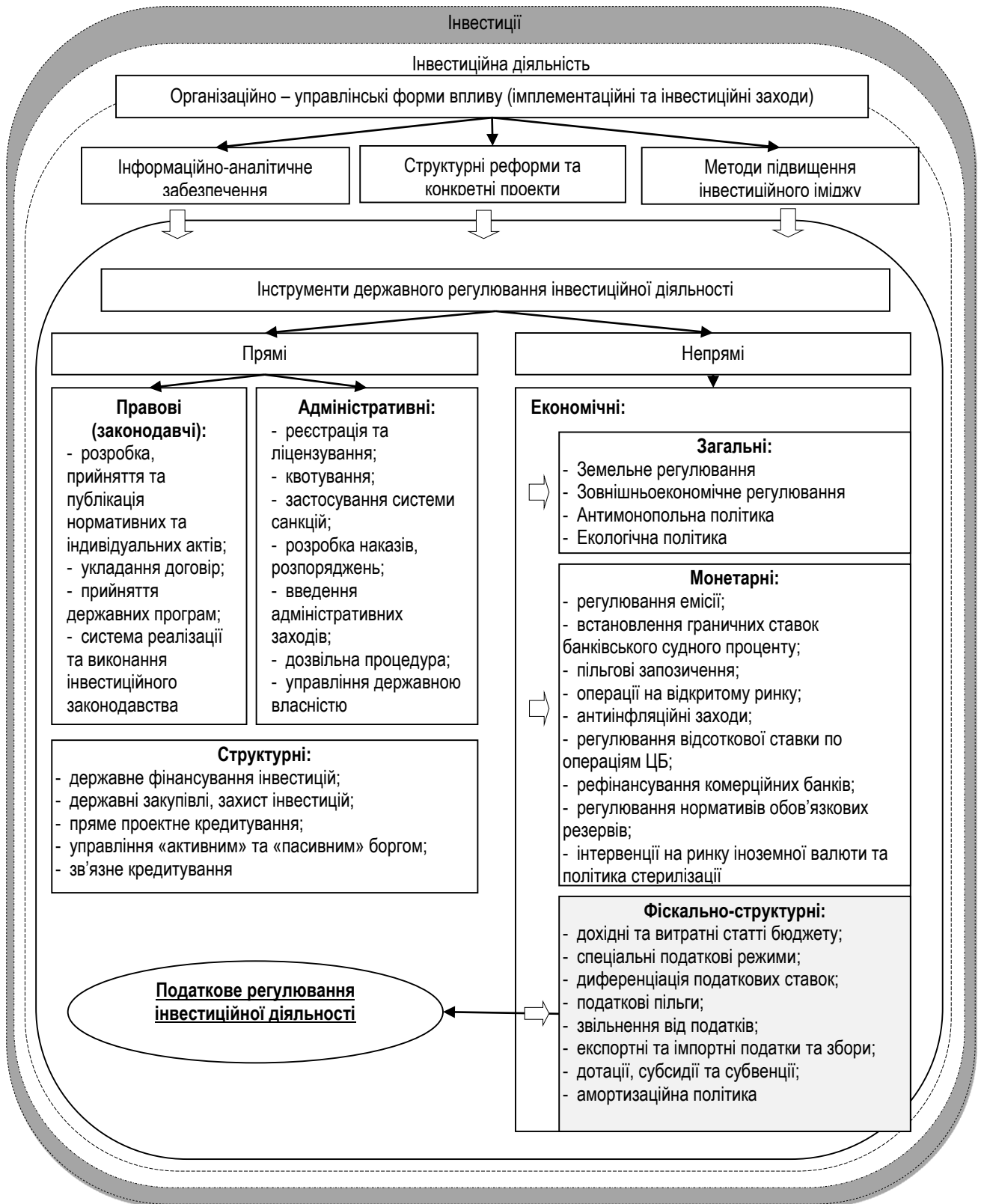

Рисунок 2 – Місце податкового регулювання інвестиційної діяльності у системі інвестиційних відносин

У роботі висунуто ряд гіпотез, щодо наявності причинно-наслідкових залежностей показників інвестиційної та інноваційної діяльності як від обсягу наданих податкових пільг, так і від фінансових результатів та прибутку

підприємств. Часовий горизонт дослідження складає 15 років (2004–2018 рр.), максимальний лаг прояву причинно-наслідкових зв'язків, передбачений специфікацією моделі, становить 3 роки.

Таблиця 1 – Результати перевірки гіпотез щодо причинності зв'язків між податковими пільгами, фінансовими результатами підприємств, їх інвестиційною та інноваційною діяльністю

Показник	Гіпотеза, що перевіряється					
	напрямок	Prob	напрямок	Prob	напрямок	Prob
Капітальні інвестиції за рахунок власних коштів підприємств та організацій (OCI)	$TI \rightarrow OCI$	0,000	$FR \rightarrow OCI$	0,372	$PF \rightarrow OCI$	0,000
Капітальні інвестиції за рахунок кредитів банків та інших позик (BCI)	$TI \rightarrow BCI$	0,000	$FR \rightarrow BCI$	0,000	$PF \rightarrow BCI$	0,000
Витрати на інновації (CI)	$TI \rightarrow CI$	0,000	$FR \rightarrow CI$	0,000	$PF \rightarrow CI$	0,000
Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів (IT)	$TI \rightarrow IT$	0,000	$FR \rightarrow IT$	0,000	$PF \rightarrow IT$	0,008
Кількість упроваджених у звітному році видів інноваційної продукції (IP)	$TI \rightarrow IP$	0,000	$FR \rightarrow CIB$	0,000	$PF \rightarrow CIB$	0,006

Примітка: TI – сума податкових пільг, наданих підприємствам; FR – сукупний фінансовий результат до оподаткування підприємств; PF – чистий прибуток підприємств, що отримали прибуток у звітному році, Prob – критерій підтвердження гіпотези (параметр Prob > χ^2 , якщо його значення менше ніж 0,05 гіпотеза вважається підтвердженою на довірчому інтервалі 95%).

Проведений аналіз засвідчив, що зміна обсягу податкових пільг, наданих державою має суттєвий статистично значущий вплив на динаміку обсягу всіх досліджених параметрів інвестиційної та інноваційної діяльності вітчизняних компаній. У той же час, зміни в обсягах сукупних фінансових результатів підприємств України призводять до змін більшості з аналізованих параметрів, крім показника реалізації капітальних інвестицій за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання. З іншого боку, дослідження чистого прибутку лише прибуткових підприємств засвідчує значну роль їх зростання у забезпеченні інноваційної та інвестиційної діяльності. Порівняння параметрів статистичної значущості при досліджуваних параметрах дозволяє стверджувати, що податкові пільги в Україні виступають ефективним інструментом стимулювання інвестиційної та інноваційної підприємницької діяльності.

У той же час, важливою характеристикою ефективності функціонування національної системи ПРІД є її здатність забезпечувати сприятливий інвестиційний клімат у країні. Це обумовлює необхідність дослідження чутливості параметрів інвестиційного розвитку країни до впливу податкових факторів. Для проведення розрахунків характеристики ПРІД в Україні узагальнено у розрізі трьох груп: 1) параметри загального податкового навантаження (у співвідношенні до доходу та прибутку підприємств); 2) параметри структури податкового навантаження (у розрізі найбільш важливих для інвесторів показників – оподаткування прибутку та міжнародної торгівлі); 3) параметри якості податкового адміністрування (складність та трудомісткість звітування та сплати податків – кількість платежів та час на сплату податків). Для оцінювання інвестиційного клімату країни обрано 11 показників (табл. 2). Період дослідження охоплює 2005–2019 рр. Перевірка висунутих гіпотез

Таблиця 2 – Результати перевірки гіпотез щодо впливу податкових факторів на інвестиційний клімат України за період 2005–2019 рр.

Показник інвестиційного розвитку	Параметри загального податкового навантаження				Параметри структури податкового навантаження				Параметри якості податкового адміністрування			
	Загальна сума податків і зборів, % прибутку підприємств		Податки на доходи, прибуток і капітал, % доходу підприємств		Податок на прибуток, % прибутку		Податки на міжнародну торгівлю, % доходів підприємств		Кількість податкових платежів на рік		Кількість годин на підготовку звітності і сплату податків	
	Коефіцієнт / напрямок впливу	Статус гіпотези	Коефіцієнт / напрямок впливу	Статус гіпотези	Коефіцієнт / напрямок впливу	Статус гіпотези	Коефіцієнт / напрямок впливу	Статус гіпотези	Коефіцієнт / напрямок впливу	Статус гіпотези	Коефіцієнт / напрямок впливу	Статус гіпотези
Сукупні капітальні інвестиції, млн. грн	-20478,5*** обернений	С	25800,4 –	NC	-35206,2 –	NC	-68756,8** обернений	С	-1439,9*** обернений	С	-123,4** обернений	С
Капітальні інвестиції за рахунок власних коштів підприємств та організацій, млн. грн	-15983,1*** обернений	С	17938,9 –	NC	-33696,6 –	NC	-50037,3** обернений	С	-1210,9*** обернений	С	-102,1** обернений	С
Капітальні інвестиції за рахунок коштів іноземних інвесторів, млн. грн	66,1 –	NC	-174,8 –	NC	-454,4 –	NC	-146,2 –	NC	-1,1 –	NC	-0,2 –	NC
Капітальні інвестиції за рахунок кредитів банків та інших позик, млн. грн	-924,3 –	NC	1562,4 –	NC	-348,2 –	NC	-7548,6** обернений	С	-68,0 –	NC	-7,9 –	NC
Чистий притік прямих іноземних інвестицій, % ВВП	0,1 –	NC	0,4* прямий	С	1,2*** прямий		-0,1 –	NC	0,0*** прямий	С	0,0*** прямий	С
Чистий відтік прямих іноземних інвестицій, % ВВП	0,0 –	NC	-0,1 –	NC	0,0 –	NC	-0,1 –	NC	0 –	NC	0 –	NC
Валове нагромадження капіталу, % ВВП	0,3 –	NC	0,4 –	NC	2,1*** прямий		1,1* прямий	С	0,0*** прямий	С	0,0*** прямий	С
Валові заощадження, % ВВП	0,3 –	NC	0,9 –	NC	1,7 –	NC	4,5*** прямий	С	0,1*** прямий	С	0,0*** прямий	С
Новостворені підприємства, кількість на 1 тис. дорослого населення	-0,0*** обернений	С	0,1** прямий	С	-0,1 –	NC	0,0 –	NC	-0,0** обернений	NC	0 –	NC
Портфельні інвестиції, дол. США	2368712,5 –	NC	-3,1E+08 –	NC	-5,2E+08 –	NC	2,2E+08 –	NC	158338,6 –	NC	-955194,6 –	NC
Витрати на дослідження і розробки, % ВВП	0,0*** прямий		0 –	NC	0,1** прямий		0,1** прямий	С	0,0*** прямий	С	0*** прямий	С

Примітка: *** – значимість на рівні 99%; ** – значимість на рівні 95%; * – значимість на рівні 90%; С – гіпотеза підтверджена, NC – гіпотеза не підтверджена.

здійснювалась шляхом побудови однофакторних регресійних залежностей показників інвестиційного розвитку від параметрів ПРІД.

Проведені розрахунки дозволили виявити наступні закономірності:

- 1) зростання сукупного рівня корпоративного податкового навантаження обумовлює скорочення як обсягу капітальних інвестицій, профінансованих всіма суб'єктами економіки, так і безпосередньо капітальних інвестицій за рахунок коштів підприємств, стримує процеси створення нових суб'єктів підприємництва в економіці, у той же час, стимулюючи фінансування досліджень та розробок;
- 2) сукупний рівень оподаткування доходів підприємств виступає каталізатором притоку прямих іноземних інвестицій та заснування нових підприємств;
- 3) зростання рівня податку на прибуток підприємств детермінує приріст обсягів вхідних прямих іноземних інвестицій, інтенсифікацію процесів валового нагромадження капіталу та дослідницької діяльності у країні;
- 4) податки на міжнародну торгівлю є інгібіторами здійснення капітальних інвестицій за рахунок різних джерел фінансування, при цьому стимулюючи валові заощадження та валове нагромадження капіталу, а також витрати на дослідження й розробки;
- 5) зростання кількості податкових платежів та витратності сплати податків стримує інвестиції в основний капітал функціонуючих підприємств, одночасно з цим детермінуючи притік прямих іноземних інвестицій, зростання валових заощаджень та валового нагромадження капіталу, тоді як тенденції створення нових підприємств обумовлені лише показником кількості податкових платежів;
- 6) параметри фінансування капітальних інвестицій за рахунок іноземних інвесторів та чистого відтоку прямих іноземних інвестицій не продемонстрували статистично значимого відгуку у відповідь на дію параметрів податкового регулювання. Отримані результати створюють підґрунтя для коригування вітчизняної системи ПРІД у відповідності до цілей та таргетів державної інвестиційної політики.

Глобалізація економічної та фінансової діяльності та євроінтеграційний вектор економіки України засвідчує, що формування конкурентоспроможної податкової системи неможливе без постійної адаптації національних підходів здійснення ПРІД до зарубіжних практик, які виявилися найбільш успішними у забезпеченні ефективності реалізації стимулюючих функцій національної податкової політики. У роботі визначено, що дослідження перспективних для імплементації у вітчизняну систему ПРІД підходів до здійснення регулювання слід проводити у межах країн, системи податкового регулювання яких є наближеними до вітчизняної. Запропонований науково-методичний підхід (рис. 3) передбачає на першому етапі визначення груп країн з подібними системами ПРІД, а на другому етапі – аналіз досвіду країн однорідної групи для визначення перспектив удосконалення вітчизняної системи ПРІД.

На підставі проведеного у роботі аналізу зарубіжного досвіду податкового стимулювання інвестиційної діяльності визначено, що для можливої його імплементації в Україні необхідно здійснити ряд заходів щодо оптимізації системи податкового регулювання, а саме: продовження реформування вітчизняної податкової системи шляхом зменшення кількості податків, зборів та

Рисунок 3 – Науково-методичний підхід та результати визначення напрямків розвитку ПРІД в Україні

платежів, а також спрощення процедури їх адміністрування; створення умов щодо подальшої детінізації бізнесу, зокрема щодо легалізації прибутків суб'єктів господарювання і доходів фізичних осіб через відповідні податкові механізми; встановлення та закріплення принципу податкової рівності для всіх платників, а також продовження формування системи партнерських взаємовідносин між фіскальними органами та платниками податків, що передбачають законодавчу регламентацію відповідальності усіх сторін податкового процесу. Конкретними інструментами податкового стимулювання інвестиційної діяльності, що мають потенціал імплементації в Україні є податкова знижка та диференціація ставок

податку на прибуток підприємств при здійсненні ними інвестиційної та інноваційної діяльності.

У третьому розділі «**Розвиток науково-методичних засад механізму податкового регулювання інвестиційної діяльності**» розроблено науково-методичний підхід щодо оцінювання залежності інвестиційної діяльності від податкового регулювання у різній часовій перспективі, визначено фіскальну ефективність системи податкового регулювання в Україні, проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу потенційної податкової бази на обсяг податкових надходжень Зведеного бюджету України.

В рамках дослідження є необхідність доведення залежності інвестиційної діяльності від оподаткування шляхом проведення моделювання на основі базових показників, а саме: обсягів капітальних інвестицій (залежна змінна), а також податкових зборів та валового внутрішнього продукту (незалежні змінні). Показник ВВП включено до моделі через його важливість як індикатора загального економічного зростання, адже кореляційний аналіз підтверджує, що існує тісний взаємозв'язок між зміною обсягів ВВП та капітальними інвестиціями. Для побудови рівняння множинної регресії було обрано квартальні дані показників капітальних інвестицій (y), податкових надходжень до державного бюджету (x_1) та ВВП (x_2) за період 2014-2019 рр. Саме такий вибір обумовлено потребою використання найбільш актуальних даних, а також подіями 2013 року, які призвели до територіальних втрат України. Наявні статистичні дані з 2014 року не враховували анексовані та окуповані території, джерелами інформації щодо показників ВВП та капітальних інвестицій виступили сайти Державної служби статистики України та Державної казначейської служби – щодо обсягів податкових надходжень до державного бюджету України. Проведений аналіз засвідчив значний рівень кореляції між залежною та незалежними змінними, що стало передумовою щодо застосування рівняння лінійної регресії. У результаті проведеного аналізу, перевірки автокореляції залишків та проведення тесту на гетероскедастичність було розроблено науково-методичний підхід щодо кількісного оцінювання залежності інвестиційної діяльності від податкового регулювання шляхом формалізації кореляційно-регресійної залежності між рівнем капітальних інвестицій та обсягом податкових надходжень до державного бюджету і ВВП (рис. 4). Отримані результати засвідчили, що обсяг капітальних інвестицій, здійснюваних в економіці, більшою мірою залежить від параметра податкових надходжень до бюджету, аніж від параметра валового внутрішнього продукту, що визначено відповідними коефіцієнтами регресійної залежності. Побудована регресійна модель складає інформаційне підґрунтя для підвищення якості формування коротко- та середньострокових прогнозів показника капітальних інвестицій підприємств.

Проведений на попередніх етапах дослідження кількісний аналіз впливу податкового регулювання на показники інвестиційної діяльності на рівні країни засвідчив неоднозначні результати як щодо сили визначених взаємозв'язків, так і щодо напрямку їх впливу. Це обумовило необхідність формулювання гіпотези

$$y = -42\,883 + 0,497x_1 + 0,1675x_2$$

R²: 0,81

F-stat: 43,35 (p-value: <0,01)

b₁: t-stat: -4,18 (p-value: <0,01)

b₂: t-stat: 2,63 (p-value: 0,02)

b₃: t-stat: 5,41 (p-value: <0,01)

Тест Дарбіна-Уотсона: результат невизначений

Тест Дік-Фулера: пройдено

Тест Бройша-Пагана: пройдено

Тест Уайта: пройдено

Етап 6. Прогнозування

Рисунок 4 – Науково-методичний підхід щодо оцінювання залежності інвестиційної діяльності від податкового регулювання

щодо диференціації ролі інструментів податкового регулювання у забезпеченні інвестиційної активності у різній часовій перспективі. Для проведення перевірки висунутої гіпотези в роботі запропоновано науково-методичний підхід представлений на рис. 5. Результати його апробації засвідчили підтвердження висунутої гіпотези та дозволили сформулювати науково-методичне підґрунтя для коригування системи ПРІД у залежності від терміну досягнення цілей, визначених державною інвестиційною політикою.

З метою визначення впливу потенційної податкової бази (незалежна змінна) на податкові надходження Зведеного бюджету України (залежна змінна) проведено кореляційно-регресійний аналіз. При цьому у якості складових незалежної змінної використовувалися: 1) валовий прибуток (дохід), 2) оплата праці найманих працівників, 3) кінцеві споживчі витрати домогосподарств як потенційна база податку на прибуток (дохід), податку на доходи фізичних осіб, ПДВ та акцизного збору відповідно. Вихідні дані для проведення аналізу наведено у табл. 3.

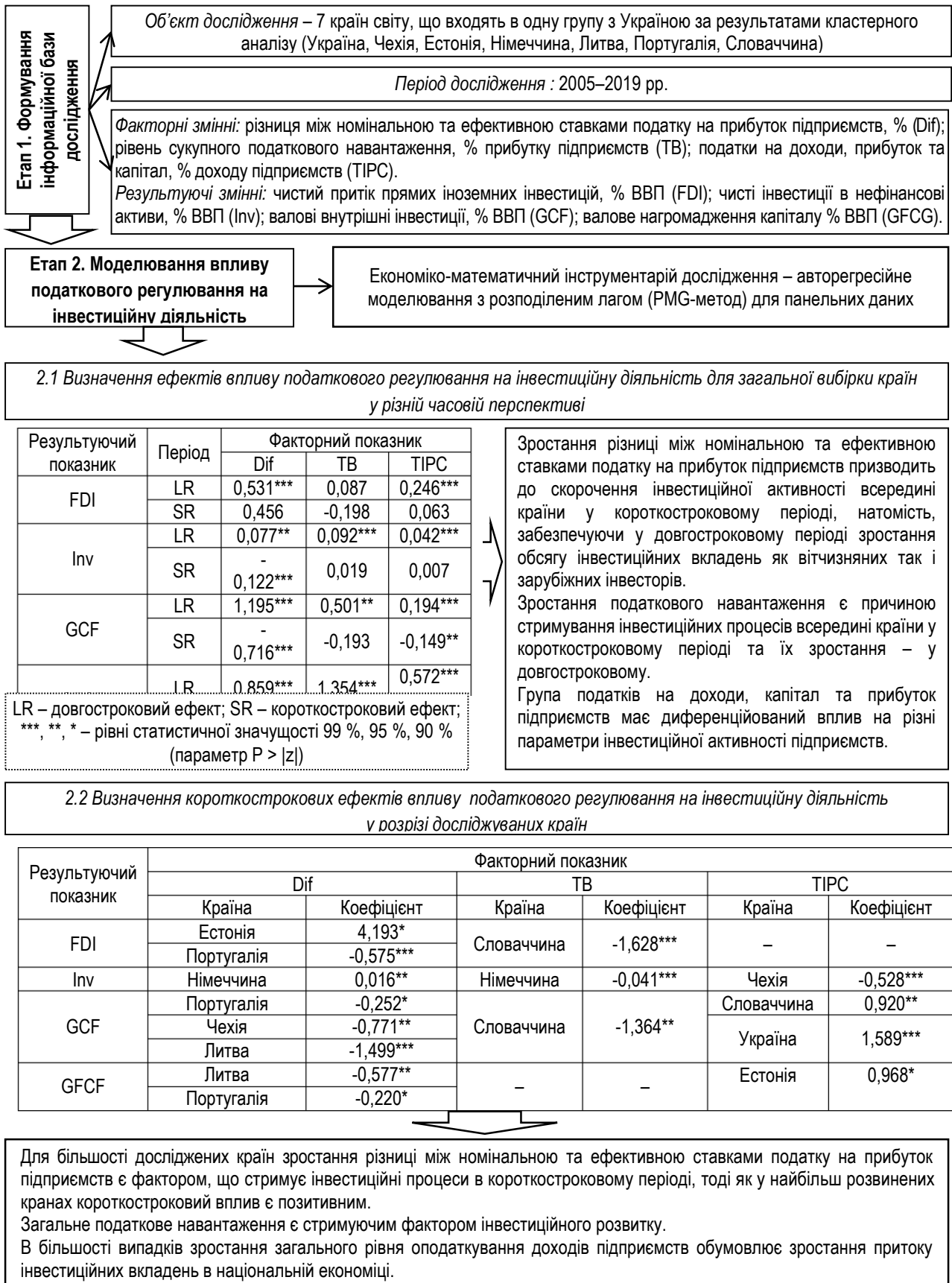

Рисунок 5 – Науково-методичні засади та результати моделювання впливу податкового регулювання на інвестиційні показники у різній часовій перспективі

Таблиця 3 - Вихідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу впливу потенційної бази на обсяг податкових надходжень Зведеного бюджету України

Рік	Податкові надходження, млрд. грн.	Оплата праці найманих працівників, млрд. грн.	Валовий прибуток (дохід), млрд. грн.	Кінцеві споживчі витрати домогосподарств, млрд. грн.
2009	98,1	216,6	118,2	252,6
2010	125,7	268,6	143,8	319,4
2011	161,3	351,9	207,9	423,2
2012	227,2	470,5	272,9	582,5
2013	208,1	451,3	239,5	581,7
2014	234,4	540,7	295,2	715,5
2015	334,7	636,7	353,0	905,6
2016	360,6	705,8	350,2	1002,0
2017	354,0	730,7	368,7	1099,2
2018	367,5	733,4	411,9	1107,8

У процесі проведеного кореляційного аналізу було виявлено високий рівень взаємозв'язку обсягу податкових надходжень з розмірами валового прибутку (доходу) (коефіцієнт кореляції 0,98), оплатою праці найманих працівників (коефіцієнт кореляції 0,99) і обсягами кінцевих споживчих витрат домогосподарств (коефіцієнт кореляції 0,99), що дозволило побудувати регресійне рівняння залежності податкових надходжень від їх потенційної бази (1):

$$Y = -7.387 + 0.3108X_1 + 0.07248X_2 + 0.1085X_3, \quad (1)$$

де Y – податкові надходження Зведеного бюджету;

X_1 – оплата праці найманих працівників;

X_2 – валовий прибуток (змішаний дохід);

X_3 – кінцеві споживчі витрати домогосподарств.

Адекватність і значимість отриманої моделі підтверджується коефіцієнтом детермінації ($R^2 = 0,9839$) і розрахунковим значенням F – критерію Фішера ($F = 122,13$ при критичному значенні $F_{кр} = 0,79$). Це дозволяє використовувати запропонований підхід для прогнозування податкових надходжень Зведеного бюджету України в залежності від зміни їх потенційної бази.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення науково-прикладного завдання, що полягає в удосконаленні існуючих та обґрунтуванні ряду нових науково-методичних положень і підходів щодо розвитку системи податкового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

За результатами дисертаційної роботи зроблено наступні висновки:

1. У роботі систематизовано наукові дослідження щодо трактування сутності понять «податок», «податкова система», «податкова політика», «податкове регулювання», а також «інвестиції», «інвестиційний клімат», «інвестиційна діяльність». Особливу роль було відведено вивченню податкового стимулювання як підсистеми податкового регулювання. У контексті проведеного дослідження запропоновано авторське визначення поняття «податкове стимулювання інвестиційної діяльності» як системи цілеспрямованих дій органів державної влади та місцевого самоврядування щодо встановлення та надання податкових пільг, стимулів та інших заходів, що поліпшують майнове та (або) фінансове становище визначених категорій платників податків (зборів) для створення економічної зацікавленості здійснення ними інвестиційної діяльності.

2. Побудова концептуальної структурної схеми податкового регулювання інвестиційної діяльності передбачає систематизацію науково-методичного підґрунтя та ґрунтується на схематичному групуванні та упорядкуванні окремих елементів податкового регулювання до єдиної системи, що акумулює у своїй структурі мету, об'єкт, суб'єкти, принципи, методи, функції, інструментарій, стратегічні та тактичні цілі, а також основні моделі політики регулювання інвестиційної діяльності.

3. Податкове регулювання інвестиційної діяльності здійснюється за допомогою комплексу спеціальних інструментів. Дія таких інструментів спрямована на зміну податкового навантаження, повну або часткову модифікацію існуючої податкової системи країни з метою впливу на інвестиційну активність в залежності від кон'юнктури інвестиційного ринку. Обґрунтовано, що податкове регулювання інвестиційної діяльності є фіскально-структурним інструментом державного регулювання інвестиційної діяльності.

4. Дослідження ролі податкових пільг у забезпеченні інвестиційної та інноваційної діяльності вітчизняних підприємств за допомогою проведення тесту причинності Грейнджера засвідчило, що зміна обсягу податкових пільг, наданих державою, має суттєвий та значущий вплив для забезпечення показників розвитку підприємств.

5. Перевірка комплексу гіпотез щодо впливу податкових факторів на інвестиційний клімат країни засвідчила, що зростання податкового навантаження та ускладнення податкового адміністрування мають стійкий дестимулюючий ефект щодо зниження обсягу капітальних інвестицій, профінансованих з різних джерел. У той же час, показники притоку іноземних інвестицій та нарощення внутрішнього інвестиційного потенціалу продовжують зростати навіть під впливом несприятливих для бізнесу змін в системі оподаткування.

6. Було визначено, що при удосконаленні вітчизняної системи ПРІД слід орієнтуватися на позитивний досвід таких країн як Чехія, Естонія, Німеччина, Литва, Португалія та Словаччина. За результатами бенчмаркінг-аналізу визначено, що перспективними напрямками розвитку ПРІД в Україні мають стати розширення системи податкових знижок з податку на прибуток підприємств за

результатами здійснення інвестиційних та інноваційних витрат та скорочення податкових ставок на суму інвестованого та реінвестованого прибутку.

7. Проведене оцінювання залежності інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств від податкового регулювання шляхом формалізації кореляційно-регресійної залежності між рівнем капітальних інвестицій та обсягом податкових надходжень до державного бюджету і ВВП дозволило використовувати отримане рівняння множинної регресії при формуванні коротко- та середньострокових прогнозів показника капітальних інвестицій.

8. Оцінювання короткострокових та довгострокових ефектів функціонування системи ПРІД для вибірки країн Європи засвідчило, що інтенсивність застосування податкових інструментів має диференційований вплив на параметри інвестиційної діяльності: обернений у короткостроковому періоді та прямий – у довгостроковому. На рівні окремих країн найбільшу короткострокову ефективність у регулюванні інвестиційних процесів забезпечує саме параметр різниці номінальної та ефективної податкових ставок, що відображає функціональну ефективність податкових пільг.

9. Визначення впливу потенційної податкової бази (валовий прибуток (дохід), оплата праці найманих працівників, кінцеві споживчі витрати домогосподарств) на податкові надходження Зведеного бюджету України дозволило побудувати регресійне рівняння, яке можна використовувати при формуванні прогнозів бюджетних надходжень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Zhuravka F., Kravchenko O., Ovcharova N., Oleksich Zh., & Podmarov O. (2020). Personal income tax in Ukraine: determinants` analysis. Financial and credit activity: problems of theory and practice. (Web of Science, Index Copernicus, Google Scholar та ін.). 2(33), 130-138. <https://doi.org/10.18371/.v2i33.2969> (0,70 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено та проаналізовано статистичну базу для проведення аналізу впливу чинників на ПДФО в Україні* (0,20 друк. арк.).
2. Zhuravka F., Makarenko M., Osetskyi V., Podmarov O. and Chentsov V. (2019). Impact of politically generated shocks on monetary performance: a cross-country comparison. Banks and Bank Systems. (Scopus, DOAJ, Academic Resource Index та ін.). 14(3), 99-112. doi:10.21511/bbs.14(3).2019.09 (0,85 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено зв'язок між монетарними та фіскальними (податкові надходження бюджету) показниками у наступних країнах: Аргентина, Туреччина та Україна* (0,20 друк. арк.).
3. Подмарьов О.Ю. Податковий кодекс – перші кроки у системі оподаткування прибутку підприємств. «Інвестиції: практика та досвід» (Index Copernicus, Google Scholar та ін.). 2011. №7. С. 59-62 (0,45 друк. арк.).
4. Подмарьов О.Ю. Необхідність та значення прийняття сучасного податкового кодексу в аспекті впливу прибуткового оподаткування на інвестиційну

- діяльність підприємств. Електронний журнал «Ефективна Економіка» (Index Copernicus, Google Scholar та ін.). 2011. №2 (0,35 друк. арк.).
5. Подмарьов О.Ю. Механізм податкового стимулювання інвестиційного клімату України. Електронний журнал «Ефективна Економіка» (Index Copernicus, Google Scholar та ін.). 2011. №9 (0,24 друк. арк.).
 6. Подмарьов О.Ю. Сучасний стан інвестиційного клімату України – податковий аспект. «Інвестиції: практика та досвід» (Index Copernicus, Google Scholar та ін.). 2013. №6. С. 64-66 (0,35 друк. арк.).
 7. Подмарьов О.Ю. Податкове регулювання інвестиційної діяльності як фактор економічного зростання країни. Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка» (Google Scholar та ін.). 2018. №4. С. 65-71 (0,42 друк. арк.).
 8. Подмарьов О. Сутність та складові податкового стимулювання економічної діяльності. Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – № 3 (19). С. 347-353 (0,45 друк. арк.).
 9. Zhuravka F., Filatova H., Podmarov O., Aldiwani Kh. and Shukairi F. (2018). State's debt sustainability management: case of Ukraine. Public and Municipal Finance (Academic Resource Index, DOAJ, ROAD та ін.). 7, 1-7. doi:10.21511/pmf.07(4).2018.01 (0,82 друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід визначення впливу фіскальних інструментів на формування державного боргу* (0,25 друк. арк.).

Тези доповідей на науково-практичних конференціях

10. Подмарьов О.Ю. Податкове стимулювання економічної діяльності: зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми економіки, управління та фінансів: матеріали Міжнар. наук-практ. конф., 19 квітня 2019 р.* Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. С. 281-282 (0,15 друк. арк.).
11. Подмарьов О.Ю. Проблемні аспекти залучення інвестицій у розвиток регіонів України. *Методи та форми управління соціально-економічним розвитком держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 23 серпня 2019 р.)*. Дніпро: НО «Перспектива», 2019. С. 44-46 (0,13 друк. арк.).
12. Подмарьов О.Ю. Оцінка ефективності механізму податкового стимулювання інвестиційного клімату України. *Сучасна парадигма публічного управління : Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції / За наук. ред. к.е.н., доцента Стасишина А.В. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 17–18 жовтня 2019 р. – Львів, 2019. С. 338-341 (0,15 друк. арк.).*
13. Подмарьов О.Ю. Податкові пільги в системі податкової політики України. *Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної on-line-конференції : у 2 ч. (м. Суми, 21–22 листопада 2019 року) / Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету. Суми : Сумський державний університет, 2019. С. 11-14 (0,20 друк. арк.).*

14. Журавка Ф.О., Подмарьов О.Ю. Податкове регулювання інвестиційної діяльності країни / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього” (21-22 лютого 2020 року). - Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. – Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2020. С. 342-343 (0,12 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено перелік інструментів податкового регулювання інвестиційної діяльності (0,06 друк. арк.).*

Участь у монографіях

15. Журавка Ф.О., Подмарьов О.Ю. Фіскальна ефективність податкової системи як інструмент управління бюджетною безпекою України / Забезпечення стійкості фінансового сектору та управління фінансовою безпекою України на основі інформації з фінансових ринків : монографія / за заг. ред. О. Л. Пластуна. – Суми: Сумський державний університет, 2020. – С. 219-234 (1,05 друк. арк.). *Особистий внесок: розраховано та проаналізовано показники фіскальної ефективності податкової системи України (0,55 друк. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Подмарьов О.Ю. Податкове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Сумський державний університет, Суми, 2021.

В дисертації уточнено змістовну сутність та запропоновано авторське визначення поняття «податкове стимулювання інвестиційної діяльності»; побудовано концептуальну структурну схему податкового регулювання інвестиційної діяльності, що ґрунтується на групуванні та упорядкуванні окремих елементів податкового регулювання до єдиної системи; обґрунтовано, що податкове регулювання інвестиційної діяльності є фіскально-структурним інструментом державного регулювання інвестиційної діяльності; визначено, що найбільш дієвим інструментом стимулювання інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств є податкові пільги; проаналізовано розвиток податкової системи України, визначено її недосконалість і доведено необхідність подальшого реформування; розроблено науково-методичний підхід щодо оцінювання залежності інвестиційної діяльності від податкового регулювання, що дозволило прогнозувати показник капітальних інвестицій підприємств; здійснено оцінювання фіскальної ефективності системи податкового регулювання в Україні шляхом розрахунку та аналізу релевантних показників; визначено вплив потенційної податкової бази на податкові надходження Зведеного бюджету України.

Ключові слова: податки, податкове регулювання, податкове стимулювання, податкова система, інвестиційна діяльність, капітальні інвестиції, механізм, інструменти, ефективність.

SUMMARY

Podmarov O. Yu. Tax regulation of investment activity in Ukraine. – Manuscript.

Thesis for a PhD degree in economics on speciality 08.00.08 – Money, finance and credit. – Sumy State University, Sumy, 2021.

The necessity to develop clear and effective mechanism of tax regulation, which would provide the optimal tax burden and inspire the investment activity, determines the research relevance. The thesis aims to improve scientific approaches and practical recommendations concerning the development of tax regulation system of investment activity in Ukraine. The study investigates the essence of the concept “tax incentives for investment activity”, which is proposed to be understood as the purposeful actions of public authorities and local governments to establish and provide tax benefits, incentives and other measures that improve the financial state of certain categories of taxpayers in order to create economic interest of their investment activities. Development of the conceptual structural scheme of tax regulation of investment activity provides systematization of scientific and methodical bases and is based on grouping of tax regulation separate elements to the uniform system, which accumulates in its` structure the aim, object, subjects, principles, methods, functions, tools, strategic and tactical goals and main models of investment regulation policy. Tax regulation of investment activities is carried out using a set of special tools. The effect of such instruments is aimed at changing the tax burden. It is substantiated that tax regulation of investment activity is a fiscal-structural instrument of investment activity state regulation. It was determined that the most effective tools to stimulate investment activity of the Ukrainian enterprises are tax benefits as they affect companies` investment resource. In order to determine tax benefits effectiveness, the relevant coefficients were calculated and their dynamics was analyzed. The assessment of the dependence of Ukrainian enterprises` investment activity on tax regulation by formalizing the correlation-regression relationship between the level of capital investment and the amount of tax revenues to the state budget and GDP allowed to use the obtained multiple regression equation in forming short- and medium-term forecasts of capital investments. The author assessed the fiscal efficiency of the tax regulation system in Ukraine by calculating and analyzing the dynamics of the relevant indicators, the inconsistency of the calculated coefficients with their normative value indicates a low level of fiscal efficiency of state tax regulation, which allowed to determine the main directions of its improvement. Determining the impact of the potential tax base (gross profit (income), wages of employees, final consumer expenditures of households) on tax revenues of the Consolidated Budget of Ukraine allowed to build a regression equation that can be used in forecasting budget revenues.

Keywords: taxes, tax regulation, tax incentives, tax system, investment activity, capital investments, mechanism, tools, efficiency.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Журавка Федір Олександрович

Підписано до друку 02.04.2021
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет
Вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007